

OIKAISUVAATIMUS

Elävä säätiö sr vaatii oikaisua Kuopion kaupunginhallituksen tekemään päätökseen 8433/02.05.01.00/2023 säätiön lähettämässä vuosiavustus-/sopimusasiassa.

Oikaisuvaatimuksen perusteet

Säätiö toteaa, että kaupunginhallituksen tekemä päätöksen vaikutusten ennakoarviointi (22.4.2024) on tehty puutteellisin ja osittain myös virheellisin tiedoin. Säätiö vaatii kaupunginhallitusta tekemään uuden päätöksen, jossa on huomioitu uudelleen laadittu vaikutusten ennakoarviointi. Päätöksen vaikutuksia tulee arvioida oikein ja perusteellisin tiedoin. Julkisenä asiakirjana väärin tiedoin toteutettu kaupungin arviointi vaikuttaa myös toimialaan/säätiöön negatiivisesti ja vaikeuttaa todellisen tilanteen julkituontia kuntalaisten ja mediankin suuntaan.

Säätiö toteaa tässä oikaisuvaatimuksessaan, että vaikutusten ennakoarviointia on uudelleentarkasteltava säätiön vastineen (alla) pohjalta etenkin seuraavissa osa-alueissa:

- Kuopion kaupunki ei ota vaikutusten ennakoarvioinneissa todellisuudessa kantaa oman vastuunsa tai päätösten vaikutuksia vaan vetoaa hyvinvointialueen palveluiden päätösten vaikutuksiin. Todellisuudessa säätiön toiminnassa olevista valmentautuja-asiakkaista suurin osa on kuntien ja te-hallinnon vastuulla olevia pitkäaikaistyöttömiä, joille säätiö mahdollistaa työtä ja työsuhteen.
- Vaikutusten ennakoarvioinnissa ei oteta millään tavalla huomioon, millainen vaikutus säätiön kaikilla valmentautujilla on kaupungin Kelan työmarkkinaosuuksiin ja niiden kehittymiseen väistämättä negatiivisesti sekä muihin samalla kasvaviin työttömyyden välillisiin kustannuksiin. Tästä valitettava ennakkoesimerkki löytyy maakuntamme kunnista Leppävirralta, jossa työttömyys ja sen kustannukset ovat merkittävästi kasvaneet yhteistyösopimuksen päätyttyä vuoden 2023 lopussa. Samoin tulisi käymään myös Kuopiossa, koska säätiön toiminnan päättyminen johtaisi myös hyvinvointialueen palveluiden vähentymiseen ja näiden kulujen suoraa siirtymistä Kuopion kaupungille. Kaupunki ei voi siirtää työttömyyden kuluja hyvinvointialueelle vain hva:n palvelupuutteiden vuoksi. Säätiö on omalta osaltaan pienentämässä/ehkäisemässä merkittävältä osin työmarkkinatuen kuntaosuutta. Ilman säätiön tekemää työllistämistoimintaa, Kelan työmarkkinaosuuksien arvioidaan kasvavan Kuopiossa vähintään 50%, kun huomioidaan eri sopimusmuodoilla olevien henkilöiden vaihtoehtokustannukset työttömyyden syventyessä ja pitkittyessä.
- Nuorten työpajatoimintaa koskevaan kohtaan arviointi on tehty täysin väärin ja puutteellisin tiedoin, sillä vaikka työpajatoiminta on nuorisolain mukaista toimintaa, se liitetään tehdyssä arvioinnissa nuorten harrastustoimintaan, heidän vapaa-aikanaan tapahtuvaksi. Näin ei valtionavustuslinjaustenkaan mukaan saa toimia. Nuorten työpajatoiminnan tulee sisältää työ- ja yksilövalmennusta, vaatii toimialan ammattiosaamista ja toiminnan tulee linkittyä vahvasti työ- ja opintoelämään. Lisäksi

se ei voi olla pelkästään esimerkiksi opetustoimeen/TUVA-työhön kytkettyä, koska kyseessä ei ole OPH:n alainen toiminta. Nuorten työpajatoiminnan tulee saavuttaa kaikkia alle 29-vuotiaat tuen tarpeessa olevat, yhdyspintatyönä hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi ko. kohdassa vaikutusten ennakoarvioinnissa ei ole huomioitu säätiön pitkää kokemusta, alueellista vaikuttavuutta ja erityisosaamista myös toiminnan merkittävänä kehittäjänä kansallisestikin ja osa valmennustoimintojen sisällöistä on jätetty arvioinnissa huomioimatta. Lisäksi säätiö haluaa tietää, onko vaikutusten arviointi tehty lapsivaikutusten arvioinnin mukaisesti tai pyydetty asiaan nuorisovaltuuston/nuorisopalveluiden lausuntoa? Liitteenä säätiön laatima selostus nuorten työpajatoiminnasta.

- Säätiön merkittävä kiertotaloustoiminta on vaikutusarvioinnissa kyllä mainittu, mutta siinä ei ole otettu huomioon luonnonvarojen käytön merkittävää lisäystä toiminnan puuttuessa ja muiden vastaavien toimialan toimijoiden vähäistä määrää. Lisäksi vaikutusten ennakoarvioinnissa ei huomioida EU:n suosituksia kiertotaloustoiminnan ja sosiaalisen työllistämisen synergioiden huomioimisesta (mm. https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/how-reuse-and-repair-social-enterprises-are-contributing-socially-and-circular-society-2023-06-13_en)
- Kiertotaloustoimintaa arvioitaessa on merkittävää huomioida, että Elävä säätiö tarjoaa uudelleenkäyttöön liittyvien työtehtävien lisäksi käytettyjä tavaroita myymälöissään, jolloin kuntalaiset voivat ostaa hyödykkeitä huomattavan edulliseen hintaan. Elävä kauppa helpottaa köyhyydestä kärsivien ihmisten pääsyä välttämättömiin tuotteisiin, kuten vaatteisiin, lautasiin, huonekaluihin tai sähkölaitteiden, kuten pesukoneiden, käyttöön. Toimitamme myös esimerkiksi viranomaisten laatimien maksusitoumusten mukaisia kodintarvikkeita heikossa sosioekonomisessa asemassa oleville kuntalaisille.
- Kaupungin laatimassa vaikutusten ennakoarvioinnissa on tuotu esille, ettei säätiön toiminnalla olisi merkitystä laisinkaan alueen työvoimatarpeisiin/työllisyyteen tai yritystoimintaan. Ko. kohtaan ei oltu arvioitu siis laisinkaan. Säätiö vaatii arvioimaan, millainen merkitys on sillä, että vuosittain 100-200 henkilöä siirtyy valmennuksestamme suoraan avoimille työmarkkinoille tai ammattiopintoihin ja välillisesti näin tapahtuu myös valmennuksen päätyttyä jonkin ajan kuluttua. Tai säätiön vakituisessa työsuhteessa olevien noin 50 korkeakoulutetun toimihenkilön vakituisella työllistämällä tai jatkuvalla 50-60 palkkatukityöntekijän työllistämällä sekä yhteistyöllä kymmenien kuopiolaisten yritysten kanssa. Suurimpana näistä mainittakoon Jätekuukko Oy, jonka kanssa toteutamme maakunnan poistotekstiilin (yli 100TN) keräyksen, lajittelun ja logistiikan Paimion jatkojalostuslaitokselle.
- Nykyisellä säätiön talousrakenteella kuntalaisten lahjoittamat ja ostamat tuotteet korvaavat myös merkittävän osan tukityöllistettyjen valmennuksen resursseista, vaikka tästä vastuu olisi yhteisvastuullisesti kunnilla ja hyvinvointialueella. On merkittävää huomioida myös se, ettei säätiö saa kunnan vastuulla olevista henkilöistä

valmennukseen rahallista tukea laisinkaan, vaan siihen tarvittavat kulut joudutaan kattamaan yksinomaan hyvinvointialueen sekä kuluttaja-asiakkaiden tuloilla. Palkkatuki tuo kyllä palkkakustannuksiin kompensatiota, mutta meille ohjatut valmentautajat eivät kykene itsenäiseen ja tuottavaan työhön, etenkin ilman ammattivalmennusta.

- Yhdenvertaisuuteen perustuva päätösperustelu on ymmärrettävä, mutta onko paikkakunnalla todellisuudessa ketään toista toimijaa, joka voi tarjota samat ja yhtäläiset palvelukokonaisuudet kuin Elävä säätiö?

Elävä säätiö sr pyytää ystävällisesti käsittelemään tämän oikaisuvaatimuksen ja tekemään uuden päätöksen asiaan, huomioiden vaikutusten ennakoarvioinnin oikein ja todellisin tiedoin laadittuna.

Kunnioitavasti,

Elävä säätiön hallinnon puolesta,



Erno Kääriäinen
Toimitusjohtaja
Elävä säätiö sr

LIITE 1

SÄÄTIÖN VASTAUKSET KAUPUNGIN LAATIMAAN VAIKUTUSTEN ENNAKKOARVIOINTIIN

| Arvioinnin kohde | Kaupungin arviointi | Säätiön arviointi |
|--|--|--|
| Hyvinvoiva ja yhteisöllinen <ul style="list-style-type: none"> • Elinympäristö ja osallisuus • Hyvinvointia edistävät elintavat ja sosiaaliset verkostot • Elinikäinen oppiminen, työ ja toimeentulo • Vapaa-ajan mielekäs tekeminen ja kokeminen | Säätiön palvelutuotannossa olennaisia palveluita ovat mm. kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus, joiden vähenemisellä voidaan katsoa olevan kielteisiä vaikutuksia. Kyse on kuitenkin hyvinvointialueen tekemistä valinnoista siitä, millaisia palveluita ja miten se hankkii järjestämisvastuullaan olevien palveluiden toteuttamiseksi. | Säätiö tarjoaa hva:n palveluiden lisäksi työkokeiluja ja työsuhteita 100-200 kuopiolaisille pitkäaikaistyöttömille, joilla merkittäviä työllistymisen haasteita avoimille työmarkkinoille ja opintoihin selviytymiseen. Mikäli säätiö ei tällaista tarjoaisi, onko alueella muita/riittävästi toimijoita vastaamaan tähän tarpeeseen. Näiden lisäksi on huomioitava vaikutukset erityistä tukea tarvitsevien ihmisten palvelutarpeisiin esimerkiksi vangit ja työelämäkuntoutujat. |
| Ilmasto- ja resurssiviisas <ul style="list-style-type: none"> • Kiertotalous ja resurssiviisaus • Viisas liikkuminen ja kestävä yhdyskuntarakenne • Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja luontokadon torjunta • Huoltovarmuus ja kriisinsietokyky | Säätiön palvelut muodostavat kokonaisuuden, jossa kiertotalouden palvelut ovat keskeinen ja viime vuosina kasvanut osa toimintaa. Päätöksellä voi olla vaikutuksia koko säätiön toimintaedellytyksiin ja niiden heikentyessä voivat myös kiertotalouteen liittyvät palvelut heikentyä. | Säätiö käsittelee vuosittain lähes 700TN erilaista kierrätystavaraa, josta 70-80% päättyy kiertoon kaatopaikan sijaan. Ellei säätiö toteuttaisi vaikuttavaa kiertotaloustoimintaansa, (SKKY:n laatiman tilastoskaalauksen (2022) pohjalta), Pohjois-Savon luonnonvarojen käyttö tulisi lisäämään vähintään 9 miljoonaa kiloa päästöjen hiilijalanjälkeä, koska kierrätystuotteista valtaosa päättyisi energiajätteeksi ja materiaalikierrätykseen materiaaliuudelleenkäytön sijaan ja tämä olisi myös jätelain ja ympäristötavoitteiden vaatimusten vastaista. |

| | | |
|--|--|---|
| <p>Uudistuva ja yhdessä tekevä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sujuva ja uudistuva toiminta • Uudistuva johtaminen • Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö • Kestävä talous | <p>Kielteinen päätös voisi tuoda myönteistä ajanmukaista ja taloudellista kehitystä nuorten pajatoimintaan. Kaupungin ja säätiön pajaTUVA-yhteistyö näyttäytyi taloudellisesti kestävämmänä ja vaikuttavuudeltaan vähäisenä.</p> | <p>Mitä tarkoitetaan ajanmukaisella ja taloudellisella kehityksellä? Säätiö on toteuttanut valtionavusteista nuorten työpajatoimintaa säätiön alkuvaiheista saakka ja sen vaikuttavuusluvut ovat Suomen keskiarvoa korkeammat. Säätiöllä on korkeastikoulutettu ja kokemuksen omaava henkilöstö, jolla on ymmärrystä kokonaisvaltaisesta nuorten työpajatoiminnasta kaupungin nuorisotyötä vahvemmin. Vaikka nuorten työpajatoiminta on nuorisolain mukaista, se ei ole perusnuorisotyötä ja siihen tarvitaan vahva työ-, yksilö- ja työhönvalmennuksen asiantuntijuus, sosiaalista vahvistamista unohtamatta. Nuorten työpajatoiminta ei voi ja ole tarkoituksenmukaista järjestää iltaisin tai viikonloppuisin, koska kyse on työ- ja opintoelämään rinnastettavasta tukipalvelusta ja vapaa-aika on tarkoitettu harrastuksiin yms. PajaTuva-työhön laadittu vuoden 2023 talousarvio pohjautui pilottihinnoitteluun, koska kaupungin tarpeet ilmenivät kesken valtionavustuskauden ennakoimattomasti ja hintojen arviointiin ei ollut riittävä tietopohjaa tilaaljalta. Säätiö joutui</p> |
|--|--|---|

| | | |
|-------------------------------------|---|---|
| | | <p>varaamaan resurssit olemassa olevasta toiminnasta. Uuteen hinnoittelumalliin säätiö pyysi neuvottelua, koska hinta olisi ollut vuodelle 2024 merkittävästi pilottivuotta vähemmän, mutta tällaista neuvottelua tilaaja ei halunnut käydä ja siitä syystä taloudelliseen kestämyyteen vetoaminen pelkästään pilottivaiheessa ei ole perusteltua ilman erillistä neuvottelua. Vaikuttavuus oli lyhyeen aikaan nähden hyvä, sillä mm. eräs nuori sai peruskoulun päästötodistuksen lyhyessä ajassa. Palaute nuorilta oli pelkästään positiivista ja vaikutuksia on mahdotonta todeta muutaman kuukauden kokeilun perusteella kokonaisvaltaisesti.</p> |
| <p>Johtopäätökset ja perustelut</p> | <p>On selvää, että kielteisellä avustuspäätöksellä on kielteisiä vaikutuksia koko säätiön toimintaan. Toisaalta kaupungin tehtävänä ei kuitenkaan ole toimia perälautana kolmannen sektorin toimijoille, kun kysymys on hyvinvointialueen tekemistä omaan palvelutuotantoonsa liittyvistä ratkaisuista. Elävä säätiö suurimpana toteuttaa alueella nuorten työpajatoimintaa, mikä kaipaisi ajantasaistamista ja kokonaisvaltaisempaa näkökulmaa. Nykyisellään kustannusrakenne ja</p> | <p>Säätiön toiminta säästää kiistatta kuntien syrjäytymisen kuluja miljoonilla euroilla vuosittain. Nuorten työpajatoiminnassa säätiö on kehittänyt aikoinaan koko Suomeen "starttipajatoiminnan", joka on laajentunut kansallisesti pysyväksi toimintamuodoksi. Säätiöllä on muita toimijoita enemmän nykyaikaisia ja työelämälähtöisiä toimintamalleja, jotka perustuvat nykyaikaisiin järjestelmiin, yrity maailmasta mallinnettuihin</p> |

| | | |
|---|---|---|
| | <p>vaikuttavuus muodostavat haasteen myös yhteistyölle. Säätiön toiminta kiertotalouden saralla on kiistatta merkittävää, mutta kyse on osakokonaisuudesta.</p> | <p>toimintaohjeisiin sekä kaikki toiminnot ovat palvelumuotoiltuja sekä opinnollistettuja. Nuoret ovat tehneet radiomainoksia, osallistuneet isojen tapahtumien järjestämiseen sekä laatineet digimediataitoja hyödyntäen animaatioita sekä pelisuunnittelua. Lisäksi on ajantasaista olla kehittämässä tulevaisuuden kiertotalouden ammattialoja toiminnalla, joihin liittyvät tekstiilikierrätyksen toiminnot ja säätiöllä on toisena toimijana Suomessa jo nyt kierrätyksen eu-direktiivit täyttävät mittarit käytössään. Säätiö näkee yhteistyön haasteena nimenomaan kuntien jäykän kehittämisorientaation ja lyhytjänteisen yhteistyön ja kumppanuusavustus mahdollistaisi tämän kestävämmiin ja kustannustehokkaammin.</p> |
| <p>Palvelujen saatavuuteen ja yhdenvertaisuuteen, sekä laatuun (esimerkiksi koulutus, kulttuuri ja liikunta jne.)</p> | <p>Säätiö tuottaa sosiaalisen kuntoutuksen palveluja ja työpajatoimintaa haastavassa tilanteessa oleville nuorille ja pitkään työttömänä olleille. Yksilötasolla ko. palveluiden vaikutukset voivat olla merkittäviä. Kielteisen päätöksen myötä haastavassa asemassa oleville nuorille tulisi todennäköisesti tarjolle vaikuttavampaa työpajatoimintaa yhdistettynä ilta- ja</p> | <p>Elävä säätiö on toimija, joka huolehtii koko alueen poistotekstiilin kierrätyksestä ja yhdenvertaisesti jokaisen työelämän ulkopuolella olevan ihmisen tukipalveluista.</p> <p>ks. edellinen vastaus: nuorten työpajatoimintaa ei ole tarkoitettu valtionavustusperusteisesti järjestettäväksi ilta- ja</p> |

| | | |
|---|---|---|
| | viikonloppuajoille ulottuvaan palveluun. | viikonloppuisin, koska silloin kyse on perusnuorisotyöstä. Pyytäisin tutustumaan tarkemmin nuorten työpajatoiminnan perusteisiin, toteuttamismuotoihin, tavoitteisiin ja kriteereihin tarkemmin. |
| Sosiaaliseen elinympäristöön (esimerkiksi ihmissuhteisiin, syrjintään, yhteisöllisyyteen, yhteisölliseen, kulttuuriseen tai hengelliseen osallistumiseen) | Yksilötasolla työpajatoiminnan vaikutukset henkilön syrjäytymiseen, yhteisöllisyyden kokemukseen ja osallisuuteen voivat ainakin aluksi olla merkittäviä. | Kielteinen päätös vaikuttaa väistämättä esimerkiksi kunnan Kelan työmarkkinaosuuksiin, sillä työ jota säätiössä toteutetaan ehkäisee pitkäaikaistyöttömyyttä ja muiden työllisyyspalveluiden tarpeita. |
| 3 Elintapoihin (esimerkiksi ruokavalioon, päihteiden käyttöön, liikuntaan, virkistäytymiseen, riskikäyttäytymiseen) | Päivärytmiä jäsentävällä työpajatoiminnalla voi olla yksilötasolla merkittäviä vaikutuksia. Nuorten työpajatoiminnan rinnalla olisi vaikuttavampaa tuottaa kokoaikaisempaa tukea. | Säätiö on ainoa maakunnan toimija, jolla on tarjota kaikki tukityöllistämisen palvelut alusta työllistymiseen saakka. Nuorten pajatoiminta on tärkeä osa tätä kokonaisuutta ja siitä syystä tehty vaikutusten arviointi on heikko, sillä tarjoamme nuorelle laajat ja kokonaisvaltaiset palvelumahdollisuudet. Jos kokoaikaisemmalla tarkoitetaan ympärivuorokautista palvelua, se ei liene tarkoituksenmukaista kenellekään ja säätiön päätehtävää ei ole harrastustoiminnan järjestäminen. Toimintaan osallistuminen ehkäisee |

| | | |
|--|---|---|
| | | varmasti riskikäyttäytymistä ja päihteidenkäyttöä. |
| 6 Väestöryhmien toimeentulo (työllisyys, talous, varallisuus jne.) | Työpajatoiminnalla voidaan yksilötasolla edistää työelämäpolulle pääsemistä tai siellä etenemistä. Suoraa välitöntä vaikutusta yksilön toimeentuloon, talouteen tai varallisuuteen ei ole. | Yksilötasolla toiminnan puuttumisella on merkittävät vaikutukset ihmisen elämänhallintaan, päihteettömyyteen tai turvallisuuden tunteeseen. Kun huomioon otetaan kaikki yli 500 kuopiolaista henkilöä, suorat ja välittömät vaikutukset ovat väistämättömiä palveluiden puuttuessa/vähentyessä merkittävästi. |
| Johtopäätökset | Mikäli päätös vaarantaa säätiön toimintaedellytykset, voi sillä olla useita kielteisiä vaikutuksia ihmisiin. Kysymys on kuitenkin siitä, onko kaupungin ydintehtävä avustuksella ylläpitää toimintaa, jos järjestämisvastuussa oleva taho ei palveluita käytä. Mikäli säätiön toimintaedellytykset vaarantuvat, nuorisolain mukainen pajatoiminta tulee ajantasaistaa ja rakentaa kestävämmälle pohjalle. | Vaihtoehtois kustannukset ovat puhtaasti kunnalle miljoonia euroja vuodessa, mikäli säätiö päätettäisiin lopettaa. Vastaavia toimijoita ei todellisuudessa ole, koska merkittävä osa muista palveluntuottajista toimii yritysvoitosta tai huomattavasti pienemmällä asiakasmäärillä. On hämmästyttävää, että kaupunki peilaa esitystään vain aitoihin omiin ostopalveluihin ja jättää huomioimatta ne sadat pitkäaikaistyöttömät ja muut kuntoutujat, joille säätiö tarjoaa työtä ja työsuhteen, vaikka on melko selvää, etteivät monetkaan näistä henkilöistä kykene täysiaikatyöhön avoimille työmarkkinoille tai opintoihin ilman säätiön kaltaista toimijaa. Tämän työn kustannukset mitataan vaikutuksina, ei suoranaisina |

| | | |
|---|--|---|
| | | <p>ostopalvelueuroina. Mikäli tahtotilana on ottaa toiminnot kunnalliseen järjestämisvastuuseen, säätiö kehoittaa laskemaan aidot kustannukset, kun huomioon otetaan 508 asiakkaan tarvitsemat henkilöstöresurssit, materiaalit ja tilat. Tai satojen nuorten tarve työpajatoiminnalle sen sijaan, että mietittäisiin vain opetustoimen TUVA-tarpeita. On tärkeää tiedostaa myös, että ellei HVA:lla olisi palveluntarjoajia, tulisivat myös nämä asiakkaat kunnan vastuulle lakisääteisesti.</p> |
| <p>2 Kunnan talouteen (menoihin, tuloihin, investointeihin, velkaantumiseen jne.)</p> | <p>Kielteinen avustuspäätös on talousvaikutuksiltaan neutraali, myönteinen avustuspäätös olisi talousvaikutuksiltaan negatiivinen ja saattaisi johtaa useisiin vastaaviin avustuspyyntöihin.</p> | <p>Pyytäisin perusteluja tähän vedoten, että esimerkiksi, millä perusteella kaupunki päätti avustaa ortodoksista kirkkosäätiötä 60 000€ vuosivastuksella ja säätiön tarkastelussa tämä perusteluna.</p> |
| <p>Vaikutukset yrityksiin</p> | <p>0?</p> | <p>Säätiöstä ohjautuu jatkuvasti paikallisiin yrityksiin työvoimaa ja yritysyhteistyöverkostossa on jo yli 100 alueen yritystä. Säätiön alihankintatöiden loppuminen voisi haastaa myös tilaajien omia toimintoja. Isoin vaikutus olisi poistotekstiilin keräykseen, sillä lähes 100 TN jäisi tekstiiliä keräämättä ja alueella ei ole muita toimijoita tälle (kilpailutettu).</p> |

| | | |
|--|--|---|
| | | <p>Säätiön toiminnassa on lähes 50 vakituista työpaikkaa ja sen lisäksi merkittävä määrä osa-aikatyötä ja tämä huomioitava myös vaikutusten arvioinnissa.</p> |
|--|--|---|

LIITE 2. Mitä on nuorten työpajatoiminta?

Taustaa

Elävä säätiö (ent.Tukeva-säätiö) on vuonna 2008 perustettu organisaatio, jonka perustajana ovat Kuopion kaupunki, Siilinjärven kunta ja Savon koulutuskuntayhtymä. Perusteina säätiölle olivat jo tuolloin alueella ilmennyt kohtaanto-haaste sekä huoli esimerkiksi 16 – vuotiaiden ilman koulupaikkaa jäävien nuorten palvelutarpeista. Tavoitteeksi tuolloin asetettiin, että juurikin erilaisista työpajoista nuori voisi mielekkään toiminnan kautta siirtyä ammatillisiin kouluihin. (Martikainen, 2008). Vuonna 2024 olemme samanlaisten haasteiden edessä kuin jo 15 vuotta sitten. Itä-Suomen huono-osaisuusindeksi on maamme korkein, nuorten mielenterveysongelmat, yksinäisyys ja pahoinvointi ovat lisääntyneet, osaltaan myös koronapandemian vaikutuksista. Alueen työttömyystilanne on kyllä korjaantunut, mutta pitkäaikaistyöttömyys ja erilaiset mielenterveyden haasteet etenkin nuorilla kasvaneet. Oppivelvollisuusiän pidennys on tuonut väistämättä eteen myös yksilöllisen tuen merkityksen nivelvaiheen nuorilla ja kouluilla ei ole riittävästi resursseja vastata yksilöllisesti ja toiminnallisesti erilaisten oppijoiden tarpeisiin. Koulupudokkaita tulee olemaan oletettavasti lähitulevaisuudessa aiempaa enemmän ja näitä nuoria ei ole yhteiskunnassamme vara kadottaa ja tarvitaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä moniammatillisesti ja poikkihallinnollisesti.

Nuorten työpajatoiminta?

Nuorten työpajatoimintaa ei tule nähdä vain **työllisyyspoliittisena toimenpiteenä** vaan nuorisolain mukaisena palvelukokonaisuutena. Nuorisolain (4 § 13) mukaan: *”Nuorten työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun. Työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuoren elämähallintataitoja sekä edistää hänen kasvuun, itsenäistymistään ja osallisuutta yhteiskuntaan. Nuori valmentautuu **tekemällä työtä tai työtoimintaa** omien edellytystensä mukaan. Työpajalla tehdään nuorelle henkilökohtainen valmennussuunnitelma yhdessä nuoren kanssa. Nuorten työpajatoiminnan järjestäjinä voivat toimia kunta tai useat kunnat yhdessä tai nuorten palveluja tuottava yhteisö. **Nuorten työpajalla tulee olla sekä yksilö- ja työvalmennusosaamista.** Nuorten työpajan on seurattava toimintansa tuloksia.”*

Nuorten työpajatoiminnan muista palveluista (esimerkiksi yksilövalmennukselliset ja palveluohjaukselliset hankkeet) erottaa toiminnallisuus ja työelämälähtöinen työtoiminta. Se taas koostuu työ- ja yksilövalmennuksesta, ei siis vain pelkästään yksilöllisestä ohjauksesta. Konkreettisen tekemisen kautta nuoren osaaminen saadaan näkyväksi ja sitä kautta hän saavuttaa positiivisia kokemuksia minäpystyvyydestä ja omista taidoistaan. Työelämälähtöisyys muodostuu autenttista työelämää mallintavissa työtehtävissä pajalla (ammattitaitovalmennus), joka vahvistaa yksilön **työelämätaitoja**, joihin kuuluvat työ -ja toimintakyvyn kartoittaminen (haastavuuden lisääminen asteittain), mielekäs tekeminen, käytännönläheisyys, oman tekemisen merkityksellisyys, positiivisen palautteen saaminen työtehtävissä sekä työyhteisövalmennukselliset osa-alueet.

Toiminnallisuuden merkitystä osana valmennusta ei voi liikaa korostaa ja useat tutkimukset vahvistavat, että erilaisilla ”kädentaidoilla” on suuri vaikutus nuorten hyvinvointiin ja aktivointiin. Esimerkiksi Itä-Suomen Yliopiston tutkielmassa (Mure, 2021) tuodaan esille, että nuorten työpajojen erilaiset käsityötoiminnot voidaan nähdä yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin välineenä sekä mielekkäänä ja konkreettisenä tekemisenä. Nuorten työpajojen käsityöllistä toimintaa kuvaavia piirteitä ovat työnomaisuus, nuorilähtöisyys, yhteisöllisyys ja merkityksellisyys. Tutkielman mukaan käsillä tekemisen koettiin parantavan nuoren hyvinvointia ja tukevan mielenterveyttä monella tavalla. Käsityöllä nähtiin olevan myös nuorta voimaannuttavia vaikutuksia. Nuorten työpajat tukeutuvat yhteisöllisyyteen, jolla on

monia yksilön hyvinvointia parantavia vaikutuksia. Käsityön tekeminen vahvistaa ja tukee monien muidenkin, kuin ainoastaan käsityöllisten taitojen kehittymistä. Näitä taitoja ovat esimerkiksi kärsivällisyys, pitkäjänteisyys, ongelmanratkaisutaidot, keskeneräisyydensietokyky ja ryhmätyötaidot.

Nuoret tarvitsevat tutkimusten mukaan myös omaa *työpajakontekstia* muiden työikäisten ohella ja rinnalla. Nuorten omalla työpajalla, omassa heterogeenisessä lähtötilanteen yhteisössä, mahdollistetaan matalampi kynnys aktivoitumiseen, yhdessä tekemiseen omassa tilassa (koska muille työpajoille meneminen voi olla haastavaa aluksi), yhteiset teemat ja projektit oman ikäisten seurassa. Starttivaiheen myötä avautuu mahdollisuus pienin askelin tutustua myös muihin säätiön työpajoihin (esimerkiksi asiakaspalvelutehtäviin, kierrätysmateriaalin lajitteluun, hinnoitteluun, logistiikkatehtäviin, kiinteistöhoitotehtäviin, mediatoimintoihin jne). Startti(-paja)vaiheessa edetään yksilöllisten tavoitteiden mukaan jokaiselle nuorelle sopivin askelin, ammattilaiset tekevät verkostotyötä paikallisten nuorisotoimijoiden kanssa ja jokaiselle nuorelle on nimetty oma valmentaja (resurssit käytetty vain nuorten hyväksi). Toiminta ja valmennus on räätälöity nuorten tarpeita vastaavaksi, etenkin jos verrataan esimerkiksi yli 30-vuotiaita, joilla saattaa olla jo työhistoriaa taustalla.

On olennaista huomioida, ettei nuorten työpajatoiminta kosketa vain alueen työttömänä olevia nuoria, vaan (nuorisolainkin mukaan) kaikkia alle 29-vuotiaita nuoria, jotka hyötyisivät kyseisestä toimintamuodosta. Kyseessä ei myöskään ole ”vain” sosiaalihuollon palvelu, vaan se on lähes välttämätön ja tarpeellinen jatkopaikka nuorille, joita esimerkiksi tavoitetaan etsivän nuorisotyön kautta tai oppilashuollollisissa tarpeissa alueen kouluissa.

Nuorten työpajatoiminta Elävä säätiössä

Usein nuorten työpajatoiminta koetaan olevan pelkästään ”starttipajatoimintaa”, mutta tämä toiminta on vain yksi, vaikkakin tärkeä osa kokonaisuutta. Starttipajatoiminta onkin alkujaan kehitetty Elävä säätiössä, josta se on levinnyt ympäri Suomen. Säätiön erityisyys on kokonaisen valmennuspolun tarjoaminen eri palveluiden kautta, saman katon alla. Lähtötilanne voi olla nuorella starttipajalla pajasopimuksella tai sosiaalisessa kuntoutuksessa, josta hän etenee esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan, ammatilliseen kuntoutukseen, työkokeiluun ja vaikkapa palkkatyösuhteeseen. Näiden tavoitteena on tukea polutusta kouluun tai avoimille työmarkkinoille. Säätiö tarjoaa myös ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuuksia koko Pohjois-Savon alueella työllistymistä edistävän ammatillisen kuntoutuksen muodossa. On huomioitavaa, että tällaista palvelukokonaisuutta ei kukaan muu toimija maakunnassa pysty tarjoamaan.

Vaikuttavuustietoja työpajatoiminnasta ja sen tuloksista

Yleistä

”Nuorten kokema tuen tarve sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueilla on suurempi kuin aikuisilla. Nuorten tuen tarpeisiin työpajalla myös vastataan hyvin: tukea tarvinneista alle 29-vuotiaista vähintään 92 % on ollut tyytyväisiä tuen saantiin sosiaalisen vahvistumisen kullakin osa-alueella.”, todetaan valtakunnallisessa työpajaraportissa

:(https://www.intory.fi/app/uploads/2021/09/sovari_valtakunnallinen_raportti_2020_tyopajat_valmis-2.pdf.)

Nuorten työpajatoimintaa on lähes 90% Suomen kunnista. Kaiken kaikkiaan työpajoilla Suomessa vuonna 2021 oli yhteensä yli 22 000 henkilöä, joista noin puolet oli nuoria. Toimintaan osallistuneista nuorista yli 80% ohjautui pajajakson jälkeen eteenpäin elämässä. Myös Elävä säätiön yli 800 valmentautujasta noin 40% oli alle 30-vuotiaita. Elävä säätiöllä positiivinen jatkopolku nuorten osalta on ollut jo vuosia yli 70%, vaikka monella nuorella lähtötilanne on ollut hyvinkin haastava. Alla olevassa taulukossa näkyy valmentautujien edistymiset vuonna 2022.

| ASIA | 2022 | 2021 |
|---|------|------|
| Valmentautujien kokonaismäärä | 793 | 761 |
| Alle 30-vuotiaita valmentautujia | 346 | 350 |
| Valmennusjaksoja | 1697 | 1658 |
| Työelämään | 110 | 44 |
| Yrittäjäksi | 0 | 0 |
| Koulutukseen | 105 | 87 |
| Jatkaa palvelussa | 271 | 261 |
| Muuhun toimenpiteeseen | 152 | 127 |
| Kaikkiaan positiivinen jatkopolku | 74 % | 71 % |
| alle 29-v. työelämään siirtyneistä oli (hlöä) | 22 | 15 |
| alle 29-v. koulutukseen siirtyneistä oli (hlöä) | 69 | 62 |
| Valmennusjaksojen pituus alle 6 kk | 66 % | 64 % |
| Valmennusjaksojen pituus 6 kk-1 vuosi | 34 % | 36 % |

Taulukko 1. Valmentautujamäärät ja jatkopolut.

Toiminnan toteutus, referenssit ja rahoitus

Viimeisimpien alueellisten kyselyjen mukaan alueemme nuorten päihteiden käyttö 8.-9.luokkalaisten ja toisen asteen opiskelijoiden kohdalla ovat lisääntyneet. Myös mielenterveysongelmat ja erilaiset oppimiseen ja jaksamiseen liittyvät haasteet ovat kyselyn mukaan merkittävästi kasvaneet. Myös koulupudokkuus ja TUVA-työn tarve ja oppilasmäärät ovat kasvaneet. Hyvinvointialueuudistus on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan erityisesti lähipalveluiden saatavuuteen merkittävästi. Hyvinvointialueen palvelutarve ja valtionavustusten linjaukset vaikuttavat osaltaan myös nuorten palveluiden saatavuuteen.

Nuorten työpajatoiminta mahdollistuu osittain valtionavustuksen turvin, mutta sille tarvitaan toimijoilta omarahoitusta. Säätiön valtionavustus kattaakin vain alle 50% todellisista kuluista. Kaiken kaikkiaan esimerkiksi vuoden 2023 nuorten työpajatoiminnan kokonaiskustannukset neljällä paikkakunnalla olivat säätiöllä yli 600 000€.

Nuorten työpajalla ottaa vastaan nuoria suoraan etsivästä nuorisotyöstä, oppilaitoksista, hankkeista ja nuori voi tulla sinne myös esimerkiksi vanhemman ohjaamana. Säätiön kaikki pajatoiminnat ovat opinnollistettuja, joka tarkoittaa sitä, että säätiön pajoilla on mahdollisuus suorittaa myös tutkintojen osia ja kerryttää osaamista koulutusaloittain. Käytössämme on PAIKKO-järjestelmä, joka mahdollistaa kaikille nuorille osaamistodistusten laadinnan tutkintoperusteisesti. Tämä vastaa myös TUVA-yhteistyöhön nivelvaiheen nuorille ja heille, joilla opinnot ovat keskeytyneet tai uhkaavat keskeytyä. Asiakkaaksi nuorten työpajalle voi tulla monenlaisilla taustoilla. Nuori voi olla työnhakija, opiskelija/koulupudokas, sairaslomalla (ei työnhakuvaatimusta), määräaikaisella työkyvyttömyyseläkkeellä oleva, mielenterveys – ja päihdekuntoutuja jne.

Säätiö on toiminut Pohjois-Savossa vuodesta 2008 ja sillä on laajat verkostot palvelujärjestelmän/palveluntuottajan näkökulmasta kuntiin, valtion laitoksiin ja järjestöihin, mutta enenemässä määrin myös alueen erikokoisiin työnantajiin. Yritysverkosto on syntynyt sekä työhönvalmennuksellisen toiminnan kuin monipuolisen alihankintaverkoston kautta. Säätiö kehittää

strategiansa mukaisesti rooliaan kiertotaloustoiminnassa ja sen asiantuntijuudessa. Kiertotalous ja ympäristöasiat ovat myös nuoria kiinnostavia teemoja ja niiden parista löytyy myös paljon useita kädentaitoja ja tulevaisuuden ammattialojakin peilaavia työtentäviä ja lisäksi korjaamalla ja huoltamalla erilaisia tuotteita, myös oma osaaminen vahvistuu erilaisista arjen taidoista.

Säätiö on maakunnan monipuolisin ja suurin kiertotaloutta harjoittava sosiaalisen työllistämisen organisaatio. Säätiö on kohdannut 15 vuoden aikana yli 12 000 henkilöä Pohjois-Savossa valmennustoiminnassamme. Työllistämme yli 100 työntekijää vuosittain, joista noin 50% palkkatuen turvin (valmennuksellinen työsuhde). Otamme vastaan ja käsittelemme vuosittain 600-700 tonnia erilaista tavaraa ja teemme työmme myötä siis myös aitoja ympäristötekoja maakunnassa. Vaikuttavuudesta kertoo myös se, että vuonna 2023 valmentautujistamme noin 65% oli palveluissa alle puoli vuotta ja positiivisen jatkopolun kauttamme sai 73% valmentautujista. Heistä noin joka neljäs suuntasi valmennusjakson päätteeksi avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen.

Haluamme kehittää työtä kuopiolaisten nuorten hyväksi aidossa yhteiskumppanuudessa ja luoda paikkakunnalle uudenlaisen toimintamallin, joka on erityisesti positiivisesti vetovoimainen ja välttää syrjäytymisen stigmaa. Siitä syystä tarvitsemme nuorten pajatoiminnan ympärille kaikki nuorten kanssa toimivat tahot, jotta toimintamme voi auttaa nuoria, joilla on enemmän tai vähemmän haasteita arjen erilaisissa haasteissa.

